

laguenya; s. v. *birorta*: «arte de pesca muy común en Málaga para el *chanquete*, y que es parecido al boliche, sólo con malla más tupida» (més estreta o densa perquè és peix menut, és clar). També ha de ser el mateix mot, manllevat del català, ja antigament, com tots els noms de peixos a Sardenya, el campid. *gankittus* puix que és nom d'un peixetó petit de mar només aprofitat per menjar-se'l en truita¹ «Ein kleiner Seefisch, den man in Omeletten einbackt». Hi ha d'altres noms dels peixos dits xanguet en català, d'origen clarament diferent, però que van repetint des d'altres punts de vista el judici despectiu: en el Ross. vaig veure que en deien *xòrc* (és a dir 'inútil, que no produeix', Barcarès, 1960), a Tarragona *caramello* 'caramellet, penjarella', a Torredembarra *llenqueta* (BDC xi, 77).

Però uns altres noms s'hi acosten més i es pot sospitar que siguin variants de *xanguet/xanquet/seget*. A Menorca es veu clar que *xanguet* no deu ser conegut: perquè FbrCard., que va seguint fidelment la nomenclatura del Belv., suprimeix l'article *xanguet* d'aquest. En canvi hi introduïu un nom que no trobava pas en Belv.: «*sarclét*: albeta, albur; albe, allette». Ara bé aquest el recullen tant Sallent-Griera com Lozano, com a nom dels peixos dits xanguet: *serclet* 'Atherina hepsetus' a Men. (BDC xi, 77, 71), *xasclét* a Bna. (BDC xi, 878), i segons Gibert *xasclét* i *xanguet* alhora a Bna. (Lozano, p. 62); *El Archivo* del P. Chabàs recull *xeclet* a Dènia per a l'*Atherina Hepsetus* (*El Arch.* ii, 55); i *sclet* donen com a val. per aquest peix Cisternas, F. de Buen, Lozano Rey i Navarrete (Loz., p. 61).

Sesclét mall. 1361 (BSAL vii, 120a); «*sclet*: boquerón, bofetón» eiv. (PzCabr.); i, com a nom de peix, en llistes eivissenques de 1655 i 1728 (BSAL iii, 266b, 267b); men. «*sarclét*: peix: sargo: espèce de muge, breme o brame: *sargus*», FebrCard., 562; «irradiaron de Alger --- el nombre --- de la *Atherina hepsetus* L en sassarés: *sicrettu* --- *sigretu* --- nombre desconocido a los otros dial. sardos; es sin duda el algerés *sacre* --- eiv. *sclet*, men. *serclet*, Bna. *xasclét*», MLWagner (Homen. a Dám. Alonso iii, 576, n. 2).

L'única manera de reunir tot això sota un ètimon comú, seria a base d'un sinònim llatí del nom 'sense sang', que hem vist, tan corrent; però ni la formació en *-et* ni la gran varietat de formes del radical no s'expliquen més que admetent per a tot plegat una nissaga mossàrab. És sabuda la gran riquesa de la pesca en les terres des de l'Ebre cap al Sud: la gent de Vinaròs, Benicarló, El Perelló, Dènia etc., ha tingut sempre en aquest capítol un paper de primer pla. D'altra banda el lèxic del *Procés de les Olives* és carregat d'element mossàrab; i en el *Decam.* català també abunden les paraules i formes que apunten més cap al Migjorn (Val. o Mall.); sense dir que en tot el S. xv el colorit avalencianat és general en el vocabulari de la nostra literatura.

Si prenem per base un derivat en *-ATUS* de *SANGUIS*, *-INIS*, o del seu privatiu *EXSANGUIS*, sembla trobar-se explicació per a totes les variants: *SANGATU > *šangät*. Però la G oclusiva, so estrany a l'àrab, sovint sofreix

arabització, sigui en *ğ* (*senget*), sigui en *q*, ço que explicaria aqueixes formes en *-clet* i la malaguenya-valenciana-sarda *chanquete/xanquet/ğankittu*; d'altra banda en part es conservaria la *g*, donant *xanguet*. En aquesta i la major part de les altres hi ha *š*, corresponent a *EXS-* o *bé*, amb la freqüent representació morisca de *s-* com a *x-*, o per l'assimilació indicada supra, i potser per acumulació dels diversos factors.

Explicant els detalls consonàntics: en unes bandes hi hauria formació *SANGATU, en altres *SANGUINATU* > *šangnät*, alterat després d'aquest diversament per induccions fonètiques i altres: dissim. d'una o altra de les dues *n*, sigui en *l* o en *r*. També hi ajudarien contaminacions: el xanguet també es diu vulgarment o laxament *sardineta*. I hi havia el nom de peix, tan semblant, *sarg* (val., Orellana, p. 7; men., registrat per FebrCard. al costat mateix de *sarclét* i de *sardina*). Així com *CERCLE* passa a *xescle*, i com hi ha formes de *SARCULUM* i *EIXARCOLAR* que han perdut la *-rdel* tot (llem. i delf. *cecle*, *-clo*, TdF, s. v. *cieucle*, passant per l'assimilat *cecele* oc. ant., PSW i, 240a): també s'explicaria, doncs, que en part n'hagi resultat *xeclet*, *xasclét*.

D'altra banda hi degué haver fort contacte amb *xucla*, nom de peix tan conegut, i els altres noms de peix *xuclador* i *xucladit* que registren Sallent-Griera: la prova és que l'*Atherina Hepsetus* s'anomena *cbuclet* a Mallorca, segons PzArcas (1920), i «*juclét*» a Val., segons F. de Buen (1926) (j- grafia ultracorregida de l'apitxat en lloc de *ç*): dades de Lozano, pp. 61, 62.

Un altre contacte que hi pogué haver és amb un *xangló*, que apareix en una llista de noms de peixos del S. xiv: «peix de rocha, axí com és garch, marbre, verada --- curters, verats, salpes, corba e *xangló*» Balaguer, 1313 (BABL xii, 421); que sembla un derivat de *SINGULUS*, però tanmateix no descartem que hi tinguem un altre derivat de *EXSANGUIN-* amb *-ONE*. Descarto de tota manera que hi hagi relació amb l'argentí i xilè *chango* 'muchacho de mandados', *changuito* 'nen' (*La Nación de B. A.* 11-II-1940, *La Prensa* 21-I-1940) que es creuen d'origen qüixua (cf. DCEC, s. v. *macho* i *changador*). En fi no descartem que hi hagi contactes o influències amb el tipus *SAGITTU que herpres com a base del nom de peix *SEITÓ*; almenys és ben possible que l'acció d'aquest nom tingui part en alguna de les anomalies fonètiques observades en el resultat de (EX)*SANGUINATUS*, en particular l'absència de *n* en la variant antiga *saget*.

Com que el xanguet és peix sovint abandonat per les platges s'explica que hagi pres el sentit de 'nen brut' (Vic), i 'dona bruta' (Mall.), *AlcM*, §§ 3, 4; potser també 'fang de pluja menuda' (§ 2, tarr.); si bé cf. *xangarro* a *XANCA*; i de tota manera hi pot haver influència de *fanguet* (*FANG*).

DERIV.: *Xangueter* 'xarxa de malla petita per agafar xanguet' (BDC iv, 163); *sercleter*.

¹ MLWagner (*ARom.* xvi, 143). Com que Bl., it. *bi-*, es torna modernament *ğ-* a Gènova, Wagner pensa que és l'equivalència del nom de color *bianchetto*, diminutiu de 'blanc'. Però ho descarto entre altres